

Ekonomická efektívnosť chovu dojníc pri rôznych nákladoch na krmivá

Ján Huba, Jozef Daňo, Zuzana Krupová
CVŽV Nitra

Hlavne pri vlnajších rekordne nízkych realizačných cenách mlieka boli mnohí chovatelia túto situáciu nútení riešiť šetrením na krmivách. Vieme, že to nie je správna cesta. O tom, či možno efektívne chovať dojnice aj pri nízkych nákladoch a aké sú minimálne náklady na krmivá, uvažujeme v tomto príspevku.

V marcovom AGROMAGAZÍNe na s. 14 a 15 analyzujeme vlastné náklady, resp. vnútropodnikové ceny objemových krmív v 12 podnikoch, ktoré sú súčasťou databázy chovov, v ktorých náš výskumný tím dlhodobo podrobne monitoruje nákladovosť výroby v chove HD. Pri porovnávaní štruktúry nákladov medzi podnikmi zisťujeme v jednotlivých položkách veľkú variabilitu. Je to jednak tým, že v snahe získať čo najpresnejšie hodnoty za celé Slovensko je súbor tvorený podnikmi z rôznych, aj veľmi odlišných produkčných podmienok s chovom viacerých plemien mliekového a kombinovaného typu a ich krížencov.

Intenzívny a extenzívny systém chovu

Poznajúc uplatňovaný produkčný systém v jednotlivých podnikoch sme z celkového súboru vybrali tie, kde aplikujú intenzívny systém chovu dojníc (celoročný chov v maštali, voľné ustajnenie v moderných technológiách, celoročné kŕmenie konzervovanými krmivami s prevahou siláží, vysoké dávky jadrových krmív, vysoká úžitkovosť - nad 8 000 kg ročne, vysoký podiel čistokrvných holštajnských dojníc). Na druhej strane boli podniky, ktorých uplatňovaný produkčný systém možno považovať za extenzívny (pastva dojníc a jalovic, zimná kŕmna dávka založená na trávnych silážach a lúčnom sene, menšie dávky jadrových krmív, lacnejšie technológie, úžitkovosť nad 4 000 kg mlieka na dojnicu za rok, vysoký podiel pinzgauských dojníc). Úžitkovosť dojníc a štruktúru nákladov v oboch typoch podnikov uvádzame v tabuľke 1.

Náklady na krmivá 3,66 vs. 1,82 eur/kŕmny deň (KD)

Priemerná denná úžitkovosť na ustajnenú dojnicu dosiahla v intenzívnych chovoch 22 kg, v extenzívnom systéme polovičnú hodnotu, t.j. 11 kg. S tým, samozrejme, súvisí i značný rozdiel v nákladoch na krmivá (3,662 eur/1 KD, resp. 1,815 eur/1 KD). Rozdiel sa prejavil pri krmivách

vlastných (2,484 vs. 1,737 eur/1 KD) a ešte väčší bol pri krmivách nakúpených – hlavne jadrové krmivá, vrátane drahších bielkovinových komponentov (1,178 vs. 0,078 eur/1 KD). Nižšia cena vlastných krmív súvisí hlavne s pastevným chovom, kde sú náklady na 1 kg sušiny krmiva nižšie oproti konzervovaným, hlavne silážovaným krmivám (tab. 2). Samozrejme, z hľadiska ekonomiky je rozhodujúca kvalita objemových krmív. Napríklad potenciál produkčnej účinnosti siláži je vyše 30 kg, na Slovensku produkované umožňujú v priemere produkovať len 10 kg mlieka denne. Väčšina z nich je zaradená až do 4. a 5. triedy kvality (% NL pod 20, % NDV nad 42), parametre bielkovinových siláží z roku 2010 sú ešte horšie a ich produkčná účinnosť klesla oproti roku 2009 odhadom o 20 % (Mitrík, 2010). Pri kukuričných silážach z roku 2010 odhaduje pokles produkčnej účinnosti o 10 %.

Intenzívny systém – vyššie pracovné náklady, opravy, réžie a drahšia liečba dojníc

Okrem položky krmivá sme medzi produkčnými systémami zaznamenali najväčšie rozdiely v nákladovej položke ostatné materiálové náklady. Sem patria spotreba bežných liekov, dezinfekčných, pracovných, ochranných, drobných hmotných prostriedkov a ostatných drobných prostriedkov.

V extenzívnom produkčnom systéme boli v porovnaní s intenzívnymi chovmi výrazne nižšie náklady na opravy a údržbu čo súvisí s lacnejšími technologickými linkami v tomto systéme. Nižšie boli i pracovné náklady. V položke ostatné priame náklady prvotné boli najväčšie rozdiely zaznamenané pri nákladoch na služby veterinára. Rozdiely sme zistili aj pri správnej réžii. Môžu mať viacej príčin. Pri porovnaní celkových vlastných nákladov na kŕmny deň medzi oboma produkčnými systémami sme zistili, že v extenzívnom produkčnom systéme boli dosiahnuté približne polovičné (54,2 %) vlastné náklady na kŕmny deň oproti s intenzívnemu systému.

Celková efektívnosť systémov

Napriek výrazne nižším nákladom na kŕmny deň boli náklady na 1 liter mlieka v extenzívnom systéme mierne vyššie (polovičná hodnota dosahovanej úžitkovosti) a ekonomický výsledok bol horší o 0,016 eur/1l mlieka. Napriek tomu pre znevýhodnené (LFA) oblasti ho možno považovať za vhodný, osobitne ak existuje možnosť realizácie predaja regionálnych produktov s pridanou hodnotou konečnému spotrebiteľovi. V krajine s tak rozdielnymi produkčnými podmienkami ako Slovensko platí, že extenzívna a intenzívna denná mlieková úžitkovosť vytvárajú „úsečku“ na ktorej by mal každý chovateľ definovať svoje miesto (optimum) pre svoj chotár s ohľadom na čo najnižšie náklady na liter mlieka. Základom bude objektívne posúdenie výrobných a klimatických

podmienok, definovanie rezerv (od počtu nepriamych pracovníkov cez možnosti výroby kvalitného objemového krmiva s minimom strát po posúdenie možností genofondu dojníc vo vzťahu k variabilným nákladom (ceny krmných zmesí). Produkčný systém musí byť riešený komplexne, t.j. nie je efektívne najprv veľa investovať do technológií (ustajnenie, získavanie mlieka, produkcia konzervovaných krmív, miešarne KZ) a následne krmiť extenzívne a dosahovať nízku úžitkovosť. Aj na tomto mieste chceme upozorniť na správnu voľbu plemien pre jednotlivé produkčné systémy a dosahovanie požadovaných parametrov reprodukcie (vek pri 1. otelení, dĺžka medziobdobia), úžitkovosti a produkčnej dlhovekosti.

Tento článok bol vytvorený realizáciou projektu CEGEZ č. 26220120042

Tab. 1 Štruktúra nákladov (€/1 KD) a ekonomický výsledok v extenzívnom a intenzívnom chove dojníc (rok 2010)

Ukazovateľ	Produkčný systém		Index
	Extenzívny	Intenzívny	
Priemerná denná úžitkovosť (l)	11,00	22,00	50,0
Krmivá vlastné (€)	1,737	2,484	69,9
Krmivá nakúpené (€)	0,078	1,178	66,2
Krmivá spolu (€)	1,815	3,662	49,6
Pracovné náklady (€)	0,288	0,542	53,1
Ostatné materiálové náklady (€)	0,047	0,234	20,0
Opravy a údržba (€)	0,012	0,054	22,2
Odpisy HIM (€)	0,337	0,577	58,4
Odpisy zvierat (€)	0,493	0,490	100,6
Ostatné priame náklady prvotné (€)	0,373	0,674	55,3
Ostatné priame náklady druhotné (€)	0,285	0,356	80,0
Réžia výrobná (€)	0,232	0,283	81,9
Réžia správna (€)	0,077	0,192	40,1
Náklady spolu (€)	3,958	7,061	56,0
Vedľajší výrobok (€)	0,280	0,270	103,7
Vlastné náklady (VN) na 1 KD (€)	3,678	6,791	54,2

VN na 1 l mlieka (€)	0,334	0,309	108,1
Cena mlieka (€)	0,293	0,283	103,4
Ekonomický výsledok (€/1 l mlieka)	-0,042	-0,026	-

Tab. 2 Vnútropodnikové ceny 1 tony sušiny rôznych
objemových krmív (počet chovov = 12)

Ukazovateľ	Priemer (€/t sušiny)	Variabilita	
		min.	max
Pastevný porast	32,4	16,5	53,5
Siláž kukuričná	99,6	72,6	130,9
Siláž ďatelinová	95,4	68,2	190,0
Siláž trávna	97,2	65,0	160,2
Seno lucernové	45,0	28,0	81,0
Seno lúčne	56,0	38,6	98,1